

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrtileta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtileta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 29. marca 1865. ~

Gospodarske stvari.

Priporočilo za letošnjo pozno spomlad!

Od leta 1775 ni bilo tako pozne zime. Kmetovavci moramo skrbeti, kaj da si bomo za prihodnjo spomladansko setev izbrali, ako bi sneg pred dvema ali tremi tedni ne pošel s polja. Če nas bo sneg zadrževal, skrbimo, da sadimo več krompirja, turšice, sočivja, pese, in da sejemo moharja, znane dobre živinske piče, ki se zavoljo mrzlot še le prve dni majnika seje. Poseje se ga na en oral (joh) zemlje en mernik (pol vagána) ali na 100 štirjaških sežnjev en bokal (firkelj)*. Kosí se za klajo, kakor je bilo že v „Novicah“ rečeno, kadar začne svatje delati; za seme se pa pustí tako dolgo, da svatje dobro izzorí. Mohar dá še drugo manjšo košnjo, ako je letina za-nj; sicer se pa po prvi košnji še lahko ajda seje.

Fid. Terpine,
predsednik kmetijske družbe.

Primeček k sestavku

„Kmet premalo — gospoda preveč.“

Želeti je, da vsakter sadjorejec pazno prebira gosp. L. Pintarjev sestavek in da se vède po njegovih naukih; kmali mu bo obila rodovitost povrnila trud in stroške.

To govorim po svoji lastni skušnji.

Kadar sadno drevje sadim po vrtu, mi je prvi namen, da mi drevje obilo zaželenega sadú donša, — drugi namen pa je, da mi, kolikor se s prvim namenom vjema, tudi z lepo podobo vrt kinča, pa le toliko i nič več, sicer se prvi namen sadnega drevja vniči, vrh tega pa tudi drugi namen ne doseže, kajti z ozirom na lepo podobo vedno rezano drevje ostari in sključenemu ježu podobno vrt grdí.

Zasadil sem si vrt — tega je že 35 let — z visocim in nizkim drevjem, krajšal sem od začetka lesne mladike, plodni les pa večidel puščal, — in hvala Bogu! vsako leto mi rodijo zlasti pritlikovci, da se memogredoči čudijo, mislé, da lega vrta to dela, ker drugod ni drevje tako rodovito. Al ta je prazna. Pripravno obrezovanje dela to.

Da se drevó, naj je pritlikovec ali visokovec, lepo raznaša, treba je, kadar ga sadiš, paziti na to, da se korenine prav prirežejo, in kadar jih z zemljo zakrivaš, lepo na vse strani raztegnejo, nikar pa ne podvihajo. Ravno to, da so korenike v zemlji proste, storí, da rastejo tudi vrhovi na vse strani in drevesu delajo lepo podobo.

*) Na vrtu kmetijske družbe ljubljanske na Poljanah je naprodaj seme moharjevo.

Kar se tiče rodovitosti, tudi ni prezreti, da stare veje po drevji onemorejo, deblo in vrhovi so pa še pri dobri moči in rasti. To marni drevorejec kmali opazi iz tega, da tako drevje iz debla ali vrhov odganja čvrste mladike. Zato poreže stare veje blizo takih mladik in omladi drevo, da mu naprej rodi zaželenega sadú.

Dr. Orel.

Gospodarski pomenki.

O ribištvu.

Iz lutomerskega okraja na Štajarskem smo prejeli sledeče vprašanje:

„Ker večkrat v „Novicah“ beremo, da Vas kmetje prašajo za to ali uno, in vselej podučljiv govor dobivajo, Vas vprašamo tudi mi o ribičiji: ali je še zdaj gosposka ali kmetiška? V naši občini gré vse narobe; naši občani so ribičijo imeli dolgo vsi vkup v najemu od gosposke gornje Radgone; pred 8 leti je vzelo 6 kmetov tihoma ribičijo v najem, drugih 13 so pa odstavili. Vprašamo Vas tedaj, ali so še zdaj ribičije gosposke ali kmetiške, ker smo čuli, da je nek časnik oznanil, da ribištvo spada občini kakor lov, katerega je tudi pred gosposka imela. Nekteri pravijo, da so poslanci pozabili ribičije omeniti in da zato ostane vsikdar gosposka. Zato lepo prosimo, naj nam to reč „Novice“ razjasnijo.

V imenu več kmetov.“

Nate odgovor na to vprašanje, s katerim Vam naznanjamo dotične cesarske postave.

Na neko pritožbo je c. kr. ministerstvo notranjih oprav 24. oktobra 1850 pod štev. 22748 ukazalo, da sploh po vsej deželi veljavne ribiške pravice do tistihmal po starem ostanejo, dokler se ta reč drugače ne prenaredí; ob enem se je pa s tem ukazom reklo, da se je ravno takrat začelo posvetovanje o teh prenearedbah. — Po razglasu c. kr. deželnega poglavarstva od 12. marca 1852 je c. kr. ministerstvo notranjih oprav po dogovoru z ministerstvom pravosodja, kmetijstva in rudinstva oklicalo, da po patentu, s katerim so bila zemljišča desetine in tlake rešena, niso bile ribiške pravice preklicane, in da tedaj ostanejo, kakor so bile pred 1848. letom. Kjer pa so takošne razmere med lastnikom in vživavcem ribarije, da spadajo pod postavo 7. septembra 1848. leta, tam naj komisije, ki so postavljene za zemljiščino odvezo, to reč doženó.

Po teh postavah, ki še do danes veljajo, so tedaj ribiške pravice take, kakor pred 1848. letom.

Dostaviti imamo le to, da te postave je razglasilo c. kr. kranjsko deželno poglavarstvo; al ker se pozivljajo povsod na ministerske ukaze, se more misliti, da veljajo za vse dežele našega cesarstva, tedaj tudi za Vas Štajarce.

Da je resnica, kar smo Vam ravnokar povedali, se morete popolnoma zanesti. Očitno pa je tudi, da ribištvo in lov potrebuje nove vredbe in novih postav. Vredništvo.

Kdaj je pravi čas les sekati?

Iz D—ca se nam naznanja želja, da bi „Novice“ o tem vprašanju kaj več povedale. Iz srca rade; al ta stvar je bila v „Novicah“ leta 1846 v 5. in 6. listu, in potem od 12. lista v mnogo listih, posebno po skušenem gosp. Jurju Pajku, tako obširno, na drobno in temeljito razložena, da vse brave, katerim je ta reč mar, napotujemo na one liste. Naj tedaj, kdor ima „Novice“, vzame omenjene liste v roke ali si jih izposodi.

Ozir v starodavne čase.

Stare stavbe na kolih.

Spisal P. Hicinger.

(Konec.)

Kar se tiče ljudstev, ki so v imenovanih raznih dōbah stanovala na švicarskih in bavorskih, sme se pristaviti tudi na slovenskih jezerih, za ta del učeni možje vse le bolj še ugibajo ali presojujejo. Gotova zgodovina vseh teh strani se začneja še le s početki Julija Cesarja, ki je 60. leta pred Kristusom vojsko jel čez Snežnike voditi. Tadašnji Celti ali Galijani, pa tudi Noričani in Panonci so že davno poznali železo in jeklo; noriško jeklo in jekleno orožje je od nekdanj daleč slovelo, če tudi ni resnica, da bi je bil že grški pesnik Homer poznal, zakaj grška beseda *ῥῶρον χαλκός* se večidel ne razlaga za noriško jeklo, temuč za svetlo kovino. V tisti čas tedaj, ko so Rimljani zmagali celtiški narod, k večemu segajo le tiste stavbe na kolih, kjer se je zraven brona tudi železo našlo, to je, deloma pohištva v novograškem in bilskem jezeru v zahodnjem Švicarskem. Tista jezerska selišča, kjer se nahaja samo bron, morajo po takem stareja biti in utegnejo segati v tisto dōbo, ko so se Grki in Jutrovci še bili z bronastim orožjem. Tako grški pesnik Homer o trojanski vojski krog 1200. leta pred Krist. ne imenuje samo bronastih čelad in oklepov, temuč tudi bronaste pušice, sulice, loke in sploh bronasto orožje; tudi v dneh izraelskaga kralja Davida se kaže, da je bilo bronasto orožje že bolj rabljeno, ker znani filistejski Golijat je imel bronasto čelado in oklepnico zraven železne sulice, Jesbibenob pa je tudi sulico imel bronasto (1. kralj. 17, 7; 2. kralj. 21, 16, po hebrejskem viru). Pa Rimljani so že sploh imeli železno orožje za napad, le za bran pri čeladah in ščitih se je po večem ali manjšem delu še rabil bron; tudi mnogotero domače orodje, ki se sedanji čas dela le iz železa ali jekla, je bilo tadašnje dni še bronasto.

Če se dalje vpraša: kakošnega naroda so bili ljudje z bronastim orodjem, ki so stanovali v tacem pohištvu na jezerih, je odgovor različen.

Na eni strani se trdi, da tisti ljudje so bili prvinci celtiških naselnikov; na drugi strani pa se meni, da ljudstvo iz „bronove dōbe“ so bili drugačen, in sicer stareji evropski narod. Kar pa se tiče tistih jezerskih stanovališč, kjer se je našlo samo kamnato orožje in orodje, so marsikateri učeni preiskovavci take misli, da tadašnje ljudstvo je bilo še stareji, reven in malo izobražen evropski narod; primerjajo pa, da je bilo to ljudstvo sorodno z iberskimi prvinskimi stanovavci v nekdanji Španii in Galii, ali pa s čudskimi najstarejšimi naselniki na Švedskem in Danskem. Vendar vse to se za zdaj do trdnega še ne dá določiti; po

imenovanih najdbah pa bi se utegnil že konec storiti tistim glasovom, ki nočejo vedeti za drug star narod v srednjih evropskih stranéh, razun za Celte, in so doslej pri vsaki starinski najdbi le kričali: celtiško, celtiško!

H koncu se še vpraša: zakaj in čemu da so se nekdanji čas taka pohištva stavila na jezera in na kole?

Učeni možje na Švicarskem menijo, da slabotni prvinski narod si je sploh izbiral stanovališča le na vodah, da se je lože branil divjim zverinam in sovražnim sosedom. Vendar se komaj verjame, da razun teh staveb na vodi niso bila nobena druga pohištva na suhem; enaka je utegnila biti raba, kakor pri sedanjih stanovcih v novi Zelandii. Ob času, ko se je ribištvo dobro obnašalo, so se držali na jezerih; drugokrat so stanovali na suhem, ter so zemljo obdelovali, ali so z lovom se pečali. Ravno tako so ob času sovražnih napadov na vodo se vmikali, ondi svojo družino in svoje imetje branili; ravno na to kaže ta okoliščina, da je mnogo tacihi staveb na kolih z blagom in z živežem se našlo obilo založenih. Po izgledu sedanje nove Zelandije se utegne še eno soditi, da namreč kamna in bronova dōba nekdanj niste bili tako natanko ločeni, kakor nekteri preiskovavci menijo. Domači ondašnji stanovavci, posebno bolj revni, namreč rabijo še kamnato orodje zraven železnega; in ravno tako je nekdanj še kamen zraven brona se rabil, dokler železo ali prav za prav jeklo ni preseglo obojega.

Slovansko slovstvo.

* „Književnik“, časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku i prirodne znanosti, uredjuju i izdaju dr. Fr. Rački, V. Jagić, J. Torbar, godina 2. svezak I. Letna naročnina (na vse 4 vezeke po 8—10 pól) 5 gold. — S tem vezekom nastopil je s pomočjo „Matice ilirske“ „Književnik“ drugi svoj tečaj. Jugoslovanu, kteremu ste znani zlasti slavni imeni izvrstnega zgodovinarja dr. Rački-ja in jezikoslovca Jagića, pač ni treba priporočati „Književnika“, kteremu je tudi namen pospešiti slovstveno slogu med bratinskimi tremi rodovi: srbskim, hrvaškim in slovenskim. Da se mu po sreči izide!

* Omladina srbska „Zora“ izdala je sliko najslavnejšega srbskega pisatelja Vuka Štef. Karačića, in namenila polovino čistega dohodka zalogu, iz kterega se bodo izdajala Vukova slovstvena dela, polovino pa zalogu, iz kterega se Vuku postavi spominek. — Slika velja na belem papirji 1 gold., na kineškem pa 1 gold. 30 kr. „Novice“ rade sprejmó naročila na njo.

* 5. marca t. l. izšel je v Lvovu 1. sešitek zopet oživiljenega ruskega časnika „Meta“, kteri je bil lani s 4. sešitkom ustavljen. Vrednik mu je g. Ksaver Klimkovic, letna naročnina 6 rubljev. Skoraj izključljivo je namenjen politiki, lepoznavski del nadaljuje časnik „Niva.“

* Z mesecem aprilom začnó v Pragi vsaki dan izhajati „Narodni Noviny“; namenjen je ta list politiki, národnemu gospodarjenju, gospodarstvu in obrtništvu. Vrednik mu je gosp. F. Šulc.

* *Servus Petelinček* se imenuje šaloigra, ki jo je gosp. Miroslav Vilhar poslovenjeno po nemški ravnokar dal na svetlo.

* Na več vprašanj, kaj je neki z lani naznanjenim „Jugovićem“, da še dozda ni o njem ne duha ne sluha, odgovarjam, da se še zdaj držim prve svoje pogodbe in da me ni volja spuščati se v denarstvene neprilike. „Jugović“ toraj kakor časopis ne more na